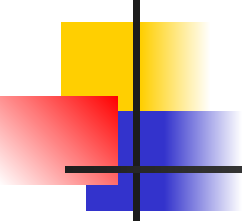

РИТОРИКА МОНОЛОГУ

Послідовність структурних етапів монологу (давньоримський канон)

Inventio - пошук та знаходження актуальної теми, задум промови

Dispositio - попереднє розташування матеріалу, складання плану, розробка теми та висновків

Elocutio - стилістичне оформлення тексту, підбір слів та риторичних фігур

Memoria - вивчення промови напам'ять

Actio - проголошення промови перед аудиторією

ТЕМАТИЧНИЙ ПЕРЕЛІК МОНОЛОГІВ

Хрія – промова про проблеми моралі

Екфраза – промова-опис (предмету, людини, стану, явища)

Дієгема - промова про історичні, політичні події

Хвала – пафосна урочиста промова про переваги будь-кого, чого-небудь

Хула – промова, в якій звинувачуються люди чи їх вчинки

Сентенція – обговорення судження, що має загальнолюдське філософське значення

Декламація – акторська сценічна риторика

П'єса – розігрування драматичного твору

ЦІЛІ МОНОЛОГУ

Інформативна – донесення повідомлення; при цьому слухачі самостійно вирішують, що з цією інформацією робити далі

Переконуюча – навіювання публіці певної ідеї, переконання

Заохочуюча – спонукання до дій (використовується агітація, пропаганда, заклик до термінових вчинків)

Розважальна – виклик веселощів, сміху, розваги

Змішана - об'єднання декілької цілей

ФОРМУЛА РИТОРИЧНИХ ЗАКОНІВ

$$P = K + A + C + T + M + EK + CA$$

P – риторика

K – концептуальний закон (задум, розробка концепції)

A – аудиторний закон

C – стратегічний закон (створення структури монологу згідно мети, знайдення і заздалегідь розв'язання суперечностей в темі, формулювання головної тези доповіді)

T – тактичний закон (підбір тактики переконання, робота з фактами, аргументами, контраргументами)

M – мовленнєвий закон

EK – закон ефективної комунікації

CA – системно-аналітичний закон (вміння рефлексувати, робити аналіз)

ДЕЯКІ ПРАВИЛА ПОБУДОВИ ТА ВИГОЛОШЕННЯ МОНОЛОГУ

- Правило “третьої милі” – готувати на 1/3 матеріалу більше, ніж буде проголошено

“Таїна нудного – сказати усе”

Вольтер

- Увага тримається упродовж 45 хв
- Якщо оратор повністю читає промову з аркушу, мінімум 50% сприйняття одразу гасне
- *“Я відчуваю себе впевнено, спокійно”, “Я промовляю чітко, красномовно, переконливо”*
- Пригадайте випадок справжньої перемоги над хвилюванням, не зловживайте перед виступом анекдотами

ДЕЯКІ ПРАВИЛА ПОБУДОВИ ТА ВИГОЛОШЕННЯ МОНОЛОГУ

- Думайте про публіку. Порада Рона Хоффа – уявіть присутніх без одягу.
- На початку виступу витримати паузу, погляд фіксувати над головами присутніх – по центру аудиторії
- “Закон вісімки”
- Відкриті долоні
- “Вектор звуку + 1/3”
- Промовляйте на тон нижче
- Вправа з розчиненою парасолькою
- Правило **5 (+ -) 2**

ЗАСОБИ АКТИВІЗАЦІЇ УВАГИ ПУБЛІКИ

- 1. Розповідь про випадок з життя**
- 2. Посилання на авторитети**
- 3. Дані науки, статистики**
- 4. Цитування**
- 5. Сенсації**
- 6. Парадокси**
- 7. Гумор**
- 8. Коментована демонстрація предметів, що мають відношення до теми**
- 9. Використання слайдів, фото- та відеоматеріалів**
- 10. Накреслення графіків, таблиць, схем**

ЗАСОБИ АКТИВІЗАЦІЇ УВАГИ ПУБЛІКИ

- 11. Риторичні питання та риторичні заклики**
- 12. Художні елементи (музика, співи, декламація)**
- 13. Вихід на діалог з аудиторією**
- 14. Вихід на дискусію з аудиторією**
- 15. Апеляція до потреб аудиторії**
- 16. Перетворення монологу на екшен, перформенс, театралізацію**
- 17. Динаміка техніки мови оратора**
- 18. Динаміка кінесики**
- 19. Практичне задіювання публіки у якому-небудь творчому завданні**
- 20. Чергування вищеприведених засобів**

СТИЛЬ ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ

Сіра зона

Формальний початок розмови. Інтонаційна невизначеність, немає апеляції до почуттів. Слова, зміст та форма буденні. Промовець не відчуває аудиторію, не регулює хронометраж, не активізує увагу. Промова суто інформаційна

Синя зона

Промова максимально логічна й досить переконлива. Чітка дикція, адекватні жести, гучний голос. Сильна аргументація, дисципліна, відсутність сильних емоцій, пріоритет змісту над формою. Промова переконуюча

Червона зона

Промова епатажна, шокуюча. Оратор дуже рухливий, експресивний, артистичний. Використовує маніпуляції, звертається до почуттів. Інтонації, підбір голосу, фрази, жести несуть емоційну насагу. Промова заохочуюча, агітує за термінові рішення та дії

АНАЛІТИЧНА КАРТКА МОНОЛОГУ

---

1. Кінесика оратора
2. Техніка мовлення
3. Культура мовлення
4. Мета, актуальність теми
5. Логіка мовлення
6. Прийоми активізації уваги
7. Психологічні аспекти
8. Художньо-літературні засоби, художні тропи
9. Експресія
10. Новизна монологу

Виступ Президента України на урочистостях з нагоди Дня Соборності України 22 січня 2008 року

Вельмишановний Український народє,

Шановні учасники зібрання,

Пані та панове!

Сердечно вітаю вас з одним із найважливіших національних свят України - Днем нашої Соборності.

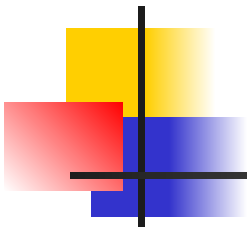
Сьогодні відзначаємо 89-ту річницю проголошення Акта Злуки Української та Західноукраїнської народних республік і мислимо про єдність всієї Української землі, всього народу, всіх громадян країни і співвітчизників за кордоном.

Цей день, безумовно, належить кожному з вас. Він - історичний символ об'єднання України і, водночас, загальний для всіх, непорушний національний орієнтир на майбутнє - саме суспільна, духовна і територіальна єдність України є найважливішою умовою для поступу та успіхів держави.

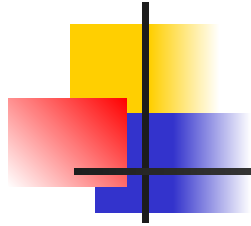
22 січня 1919 року на Софійській площі були проголошені великі слова:

«Віднині зливаються в одно віками відділені одна від одної частини України — Галичина, Буковина, Закарпаття і Придніпрянська Україна — в одну Велику Україну...

Віднині український народ, звільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для створення нероздільної незалежної Української Держави на добро і щастя українського народу».

У Дні Соборності зливаються воєдино кілька дуже важливих для нас смислових ліній.
Це - насамперед, факт територіального об'єднання наших земель у час Української Революції.
Єднання УНР і ЗУНР стало природнім доказом неминучості відродження соборного українського державного простору.
Відновлення української незалежності у 1991 році бере свій корінь якраз з цього дня і з цієї події.
Територіальна цілісність України, її унітарний і соборний характер - це не просто політико-правові категорії, а основи і гарантії вільного, заможного і безпечного життя Українського народу в його життєвому, прадавньому і сучасному просторі.
День Соборності чітко фіксує наш зв'язок з історичною та національною традицією.
Він продовжує зусилля мільйонів наших попередників, які працювали і боролись за велику єдину Україну.
Це - друга смислова лінія, що є частиною нашого свята.
Відродження сучасної України було б немислимим без національного чину 1917-20-х років - звідси походить могутнє джерело нашої національної стійкості.

Сьогодні ми віддаємо найвищу шану всім провідникам і творцям української державності початку ХХ століття. З їхньої мрії постала наша держава. Пам'ять про них є святою і вічною для нас.

Сучасна Україна була б також немислима без важкої праці її чесних синів і доньок - і тих, що в тоталітарний час зуміли духовно зберегти українську ідею, і тих, хто втілювали її в життя через господарчу, наукову чи виробничу розбудову.

Отже, День Соборності має для нас не лише територіальне, але й часове значення - як факт історичної єдності усіх поколінь України, її землі і її духу.

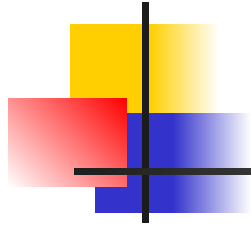
Третім смисловим рядом Дня Соборності я вважаю процес громадянського єднання країни - як велику мету і, водночас, як реальне, зростаюче явище.

Саме День Соборності став одним з перших дійсно громадянських свят України.

Великий живий ланцюг, який створили люди між Києвом і Львовом 22 січня 1990 року, також бере свій символічний початок від піднесення національних змагань.

Звідси походить наше суспільне прагнення свободи і справедливості.

Я певен, що в країні не має жодної мислячої і патріотично налаштованої людини, яка, незалежно від переконань, мови чи віри, не поділяє цінностей загальногромадянської єдності - у здійсненні демократичної влади, в облаштуванні справедливого життя, у забезпеченні свого добробуту.

Це - наш великий День. День територіальної цілісності. День історичної і національної єдності. День об'єднання всіх людей нашої землі.

Наступного року ми відзначатимемо 90-ліття Дня Соборності.

Він повинен нарешті стати повноцінним державним святом.

Таку ініціативу я вношу на розгляд Верховної Ради України і впевнено вірю в її підтримку.

Єдність України - це жива і незнищенна матерія, в якій рівною мірою присутні духовні начала і, водночас, практичні життєві завдання на щодень.

Сенс єдності повинен полягати в нашій з вами повсякденній особистій праці, у благополуччі всіх мешканців країни, в економічному зростанні, в зміцненні національної безпеки, кордонів і власне самої держави.

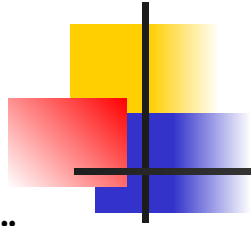
Сенс єдності повинен полягати в ототожненні кожного громадянина з єдиною українською історичною спільнотою, її символами і цінностями і, безумовно, з її майбутнім.

Єдність - це наша спільна дія, націлена на майбутнє.

У 2008 році ми повинні консолідувати всі можливі державні, політичні, ділові та суспільні сили, щоб перевести енергію протистоянь в енергію творення нормального і достойного життя України.

Цій меті підпорядковане кожне моє зусилля.

Як основу нашої національної незалежності, самобутності і єдності ми повинні берегти і повертати до повноцінного життя у всій країні українську мову.

Її єдиний державний статус є безумовним і непорушним - так само, як безумовною і непорушною є наша державність.

Як основу національної єдності ми повинні мудро і послідовно творити духовну соборність України. Наш Собор постає - постає як переможний дух, праведна віра і прагнення мільйонів українських мирян.

Як основу національної єдності ми повинні відновлювати істину про всі звитяжні і трагічні моменти нашої історії. Не треба жити минулим. Ця дія потрібна нам задля майбутнього, нація повинна усвідомити свій шлях, свою відповідальність за власну долю, а отже, усвідомити власну національну мету.

Як основу національної єдності ми повинні плекати сприятливі умови кожної національної меншини в Україні. Толерантна і ефективна політика у цій сфері - це один з ключів до нашої злагоди супроти будь-яких внутрішніх і зовнішніх спекуляцій.

Як про основу національної єдності ми повинні дбати про наведення порядку у владі, про облаштування справедливого ладу в країні і гарантування того, що закон - таки один для всіх.

Хочу повідомити, що з моєї ініціативи до парламенту вже внесено законопроект про скасування депутатської недоторканності. Наполягаю, щоб він був схвалений ще на цій сесії.

Як для основи національної єдності ми повинні грамотно та ефективно діяти для економічного відродження Української держави, зміцнення національного капіталу, заохочення національного виробника, втілення масштабних проектів з оновлення України - її промисловості, сільського господарства, її житла, доріг, залізниць, її транзитного потенціалу та енергетичної незалежності й ефективності.

Задля національної єдності наша держава, її інтелектуальний провід повинні нести людям правду про європейську мету країни - набуття повноцінного членства в Європейському Союзі та Північноатлантичному блоці. Досягнення цих цілей засвідчить про остаточне повернення України до єдиного, об'єданого європейського дому.

Єдність - це наша праця.

Єдність - це наша взаємна повага і підтримка.

Єдність - це наша здатність долати труднощі, не розчаровуватися, не тужити за долею, не покладати рук, а твердо йти до нашої спільної мети.

Саме про це я хотів сказати у День нашої великої Соборності.

Це - великий день.

Великою є наша справа.

Великою є наша віра. Великою, єдиною і соборною була, є і буде Україна, Українська держава.

Я бажаю усім нам мудрості, терпіння і добра.

Ми досягнемо своєї мети.

Слава Україні!

АНАЛІЗ МОНОЛОГУ

Промова відноситься до **жанру** урочистої риторики у міжнародній сфері комунікації. Має відношення до політики і дипломатії. Стиль витримано згідно жанровій специфіці.

1. Кінесика промовця оцінюється тільки при наочному слуханні.
2. Техніка мовлення оцінюється тільки при наочному слуханні.
3. Рівень культури мови у монологі повністю відповідає літературним нормам.
4. Відзначимо душевний початок промови і швидке введення у суть теми. Існує чітке проголошення головної мети доповіді - підкреслення необхідності **"єдності всієї Української землі, всього народу, всіх громадян країни і співвітчизників за кордоном"**, ствердження соборності України. Ця тема особливо актуальна саме зараз, коли розкол України на Схід і Захід вже декілька років провокує відчуження людей як пересічних, так і наділених високою владою. Це погрожує цілісності держави.

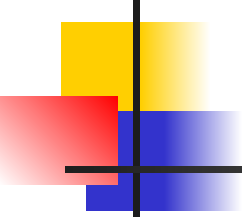
5. Логіка викладу головної тези будується на розгортанні двох ідей: історичної спадкоємності соборності та її обґрунтування у сучасних умовах.

Перша ідея доводиться на основі 6 аргументів: соборність України - це 1) історична традиція (наводяться історичні факти боротьби за незалежність і соборність), 2) передумова незалежності, 3) передумова національної стійкості, 4) втілення спадкоємності поколінь, 5) прояв громадської єдності людей, 6) втілення прагнення до свободи.

Друга ідея розгортається через поняття сучасних основ єдності. Підбрано 7 аргументів: 1) національна мова - основа комунікативної єдності, 2) духовне єднання - серцевина соборності, 3) історична правдивість - необхідна складова у вихованні поваги до своєї історії, 4) повага до національних меншин - запорука демократії, 5) назріла необхідність наведення порядку у владі та 6) необхідність економічного відродження держави, 7) усвідомлено загальну місію українців - інтеграція у європейський простір.

Як бачимо, кожна ідея має достатню кількість зрозумілих аргументів. Логічна послідовність викладу вдало відзначається формулами *"перша смислова лінія"* і *"друга смissoва лінія"* і т.д. Промова побудована за **хронологічною** траєкторією - від історії питання до його сучасного стану.

6. **Фактаж** промови ґрунтується на конкретних історичних фактах з наведенням цифр і коротким переказом подій, цитуванням документу. Це робить виступ переконливим, зміцнює аргументацію.

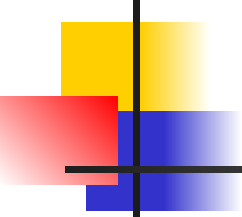

7. **Психологічний** аспект промови полягає в урахуванні потреб людей у стабільному соціальному житті, економічному зростанні, відчутті патріотизму і спадкоємності поколінь, бажанні знати правду про минуле і розуміти перспективи майбутнього. Оратор також апелює до патріотичних почуттів слухачів, змальовуючи **образ** живого ланцюга, що простягнувся у 1940 році від Києва до Львова. Не виключно, що багато слухачів безпосередньо брали участь у цих подіях. Це дає змогу пригадати піднесений настрій українців у ті роки, відродити іскру віри у майбутнє єднання, додає промові експресії.

8. **Риторика** президента відображає один з його улюблених прийомів спілкування з аудиторією - використання слів-займенників, які апелюють до відчуття єдності усіх присутніх: *"Цей, день, безумовно, належить кожному з вас", "наше свято", "наш, зв'язок", "ми", "для нас", "наш великий День"*.

Увагу аудиторії активізують чисельні метафори, що збджують образне уявлення: *"непорушний орієнтир", "з мрії постала держава", "єдність - жива і незнищена матерія", "ключі до злагоди", "непереможений дух"*. Центральною сенсоутворюючою метафорою є заклик *"перетворити енергію протистоянь в енергію нормального і достойного життя України"*.

Темпоритм промови тримається на симетричних повторах - анафорах на початку фраз: 6 разів повторюється вираз *"як основу..."*, 3 рази - абзаци розпочинаються зі слова єдність (цей повтор схожий на пісенний рефрен, що надає пафосності промові), 2 рази повторюється вираз *"великою є наша праця"*, 2 повтора - про *"сєнс єдності"*. Саме слово *"єдність"* повторюється у доповіді більше 20 разів. Повтори не тільки задають чіткий ритм висловлюванням, емоційний пафос, але й сприяють закарбуванню у пам'яті слухачів головних ідей доповіді.

-
-
9. Низка слів дає змогу оратору підкреслити особистісний вклад у справу єдності, впевненість у правильності дій: *"я певен", "я вношу ініціативу", цій меті підпорядковане кожне моє зусилля", "саме про це я хотів сказати", "цій меті підпорядковане кожне моє зусилля"*.
  10. Враховуючи жанр промови, цілком доречним є висновок з викладених тез у формі пафосних закликів до єднання та сподівання на те. Побажання добра присутнім логічно завершує виступ такою ж душевною нотою, як і на початку промови.